

ИЗВЕШТАЈ

за работењето на Институтот за истражување
на општествениот развој РЕСИС Скопје во 2020 година

1.1 Вовед

Институтот РЕСИС е основан во март 2017 година, а поактивно почна да работи од јануари 2018 година. Тимот на РЕСИС е составен од експерти во различни истражувачки области¹, како и од надворешни истражувачи со кои РЕСИС соработува на долгорочна основа². Во август 2020 година, во РЕСИС беше редовно вработена и Јулијана Младеновска, претходно ангажирана како надворешен соработник-истражувач.

Главната цел на РЕСИС е да придонесе за позитивна општествена промена во неколку клучни области на општественото и политичкото опкружување, преку подигнување на квалитетот на општествените истражувања. РЕСИС особено ги развива применетите акциски истражувања чија главна карактеристика е учество во истражувањето на претставници на самата заедница која треба да ја спроведе општествената промена.

1.2 Кус преглед на проекти во 2018 и 2019 година

Во првите две години од работењето, РЕСИС го градеше своето портфолио главно преку проекти што ги реализираа членовите на тимот, како индивидуални експерти. Ова му помогна на РЕСИС да стекне видливост во фазата на етаблирање на организацијата и да се позиционира на регионално и меѓународно ниво. Ова придонесе, во текот на 2019 година, Институтот да реализира и неколку проекти како правен ентитет.

Проектите на кои индивидуалните експерти на РЕСИС работеа во првите две години беа следните:

- (1) Регионална платформа за медиумски слободи и безбедност на новинарите на Западен Балкан - јакнење на капацитетите на новинарските организации на Балканот за истражување за застапување, тригодишен проект 2016-2018 и продолжување во 2019 година. Достапно на:
<http://resis.mk/attach/indikator-i-za-nivoto-na-mediumskite-slobodi.pdf>
- (2) Монитор на медиумскиот плурализам во Македонија – во соработка со Центарот за медиумски плурализам при Европскиот универзитет од

¹ Основачи на РЕСИС се: д-р Снежана Трпевска, м-р Игор Мицевски, м-р Ѓорѓи Митревски, Љубинка Поповска и Марија Нашоковска.

² Во тимот од надворешни соработници на РЕСИС во 2020 година учествуваа: д-р Ана Фрицханд (Институт за психологија при Филозофскиот факултет од Скопје), д-р Марина Тунева (Совет за етика во медиумите), Владо Апостолов (новинар), Васко Попетрески (новинар), Стеван Томовски (мрежа за теренски истражувања), Едљира Палоши (истражувач) и Сотир Ристо (истражувач).

- Фиренца, Италија (2017 и 2018 година). Достапно на:
<http://resis.mk/attach/monitoring-na-mediumskiot-pluralizam2017.pdf>
- (3) Јакнење на комуникациските капацитети на Собранието на РСМ во соработка со Фондацијата за демократија Вестминстер (2018 година); Повеќе информации на:
<http://www.resis.mk/vesti-i-nastani/8-resis-gi-zajaknuva-komunikaciskite-kapaciteti-na-dve-nacionalni-institucii>
- (4) Истражување на индивидуалните нивоа на медиумска писменост во РСМ – истражувањето беше нарачано од ОБСЕ за потребите на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (септември – ноември 2019). Достапно на:
<https://resis.mk/attach/mapiranje-na-nivoata-na-mediumska-pismenost-2019.pdf>

Проекти на кои РЕСИС беше ангажиран како истражувачка организација

- (1) Компаративна анализа на етно-културалните карактеристики во пописите – во соработка со Парламентарниот институт на Собранието на РСМ и Националниот демократски институт од Вашингтон (март – јуни 2019). Документот е изработен за потребите на Собранието и не е објавен.
- (2) Анализа на комуникациските процеси и изработка на Комуникациска стратегија за Државниот завод за ревизија во соработка со Фондацијата за демократија Вестминстер (РЕСИС како правен ентитет). Повеќе информации на:
<http://www.resis.mk/vesti-i-nastani/8-resis-gi-zajaknuva-komunikaciskite-kapaciteti-na-dve-nacionalni-institucii>
- (3) Институционален грант од Цивика Мобилитас кој содржи важна акциска компонента поврзана со мисијата на РЕСИС – градење на Мрежа од совети на публики, составени од невладини организации преку чија активност РЕСИС може да придонесува кон општествена промена (од јули 2019). Повеќе информации на:
<http://resis.mk/vesti-i-nastani/29-resis-ja-zavrshi-prvata-faza-od-jaknenjeto-na-mrezha-od-soveti-na-publiki>

1.3 Преглед на реализирани проекти и активности во 2020 година

Во текот на 2020 година РЕСИС како истражувачка организација беше ангажиран на следните анализи и истражувачки проекти:

- (1) Анализа на родовите аспекти во детските програми – истражувањето беше реализирано за потребите на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (од септември 2019 до мај 2020 година).

Студијата на Институтот РЕСИС во која се анализираат родовите аспекти во детската програма на националните телевизии, е прво сеопфатно завлегување во родовите прашања во програмите за деца во Република

Северна Македонија. Истражувањето, користејќи квалитативна и квантитативна стратегија, ги анализира конструираниите општествените маркери за родот во детската програма. Студијата ѝ овозможува на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, да ги дизајнира идните медиумски политики во овој програмски домен.

Достапно на:

<https://resis.mk/attach/rodot-vo-mediumite-2020.pdf>

- (2) Влијание на новите медиуми врз формирањето на јавното мислење и врз работењето на традиционалните медиуми – истражувањето беше реализирано за потребите на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (од ноември 2019 до септември 2020 година).

Студијата дава сеопфатна слика за променетите навики на публиката во дигиталното опкружување и практиките на огласување во традиционалните и во онлајн медиумите. Истражувањето изобилува со различни видови податоци и претставува прв обид да се мапира состојбата на пазарот на онлајн огласувањето во земјава. Студијата е изработена за потребите на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, во рамки на нејзината надлежност да го следи развојот аудиовизуелниот сектор и конвергенцијата со електронските комуникации и услугите на информатичкото општество.

Достапно на:

<https://resis.mk/attach/Vlijanieto-na-novite-mediumi-vrz-formiranjeto-na-javnoto-mislenje-2020.pdf>

- (3) Акциско истражување за формирање Мрежа од совети на публики – реализирано во рамки на институционалниот грант од Цивика Мобилитас (јануари – декември 2020 година).

Во периодот од октомври 2019 до март 2020 година, со поддршка на Програмата Цивика Мобилитас, РЕСИС ја спроведе првата фаза на акциското истражување во кое беа опфатени над 50 граѓански организации на локално ниво кои работат со различни ранливи групи: деца и малолетници, лица со сетилна и друга попреченост, лица со ретки болести, припадници на ЛГБТ заедницата, социјално загрозени групи, зависници и други ранливи групи. Низ истражувачкиот процес, самите граѓански организации критички ги проценуваа медиумските содржини и состојбите во медиумската сфера и притоа се вклучија во акцијата на РЕСИС за формирање на Мрежа од совети, преку која тие координирано ќе влијаат врз медиумските политики. Втората фаза на ова истражување, која беше спроведена од април до крајот на декември 2020 година, се состоеше од консултативен процес со граѓанските организации за нацрт-Стратегијата за вмрежување и комуникација. Во Третата фаза, која ќе започне во 2021 година, ќе се спроведуваат работилници со граѓанските организации и формално ќе се конституира Мрежата од совети на публики.

- (4) Дизајнирање Индекс за мерење на опкружувањето на граѓанското општество – методолошка поддршка на Европскиот центар за непрофитно право (ECNL) во дизајнирањето на Индекс за мерење на опкружувањето на граѓанското општество (CSO Meter) во земјите од Источното партнерство (октомври-ноември 2020).

Во текот на октомври и ноември 2020 година РЕСИС даде стручна поддршка во дизајнирањето на методологијата на Европскиот центар за непрофитно право (<https://ecnl.org/>) за проценка и компарирање на опкружувањето на граѓанското општество во земјите на Источното партнерство. Истражувачите на РЕСИС ја анализираа концептуално-теоретската рамка на слични индекси и предложија на тимот на ECNL подобрување на досега развиената квалитативна методологија и начини на операционализација на концептите со цел да се дизајнира инструмент за квантитативно мерење на различните домени на опкружувањето на граѓанското општество.

Достапно на:

<http://resis.mk/vesti-i-nastani/62-resis-go-poddrzha-ecnl-vo-razvivanje-na-indeksot-cso-metarot-za-zemjite-od-istochnoto-partnersresis-go-poddrzha-ecnl-vo-razvivanje-na-indeksot-cso-metarot-za-zemjite-od-istochnoto-partnerstvotvo>

- (5) Ширење на дезинформациите во онлајн сферата за време на изборна кампања – РЕСИС беше ангажиран од страна на непрофитната истражувачка организација Digital Public Square (DPS) од Канада да учествува во регионално истражување поврзано со ширење на дезинформациите во онлајн сферата во периоди на изборна кампања (јануари – август 2020 година).

Во периодот од јануари до август 2020 година тимот на РЕСИС беше дел од истражувањето координирано од страна на DPS, чија цел беше да се утврди начинот на ширење на дезинформациите во онлајн сферата во периоди на изборна кампања, во неколку земји на Западен Балкан. Покрај тоа, беше спроведена и онлајн анкета со публика која имаше за цел да утврди корелација меѓу одделни социо-демографски карактеристики на испитаниците и ставовите и рецептивноста кон дезинформации. Резултатите од истражувањето се уште не се објавени.

Експертите на РЕСИС во 2020 година продолжија да работат и на неколку други проекти како индивидуални истражувачи, што исто така придонесоа за градење на портфолиото и видливоста на РЕСИС:

- (6) Плурализам на медиумската сопственост во новото медиумско опкружување – студија изработена во рамки на акцијата JUFREX 2 на Советот на Европа (2020).

Во Студијата се сумирани најважните концепти во регулирањето на медиумската сопственост во аудиовизуелниот сектор, претставена е регулаторната рамка на ЕУ и законите на неколку европски земји и земји од соседството, а потоа се анализира домашната легислатива и практичните аспекти на нејзиното спроведување. Препораките дадени во Студијата треба да и послужат на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, да изгради предлози за нови законски решенија што ќе овозможат регулирање на медиумската сопственост во променетото дигитално опкружување. Студијата е наредена од Советот на Европа, како дел од акцијата „Слобода на изразување и слобода на медиумите во Северна Македонија“ (JUFREX 2).

Достапно на:

<https://resis.mk/attach/pluralizam-na-mediumskata-sopstvenost-2020.pdf>

- (7) Мониторинг на медиумскиот плурализам во дигиталното време – во соработка со Центарот за медиумски плурализам од Фиренца (од септември 2020 до мај 2021 година).

Почнувајќи од септември 2020 година, во соработка со Центарот за медиумски плурализам и медиумски слободи од Фиренца (CMPF), тимот на РЕСИС по втор пат работи на проценка на состојбата со медиумскиот плурализам во земјава. Проектот Мониторинг на медиумскиот плурализам во дигиталното време (МПМ 2020/2) е сеопфатен научно-истражувачки зафат кој има за цел да ја процени виталноста на медиумските екосистеми и заканите за медиумските слободи и плурализмот во европските земји. Ова е четврта по ред проценка на состојбата со медиумскиот плурализам во европските земји, а во Северна Македонија прв пат ваква студија беше изработена во 2017 година. Резултатите од истражувањето ќе овозможат да се согледа состојбата во четири главни области: Базична заштита, Плуралност на пазарот, Политичка независност и Социјална инклузивност. Проектот го координира Центарот за медиумски плурализам и медиумски слободи од Фиренца, финансиран со поддршка на Европската унија.

- (8) Индекс на безбедноста на новинарите од Западен Балкан – во соработка со Регионалната платформа за застапување за медиумски слободи и безбедност на новинарите од Западен Балкан (јули 2020 – јуни 2021 година).

во рамки на новиот тригодишен циклус на проектот поддржан од Европската комисија – Регионална платформа за застапување за медиумски слободи и безбедност на новинарите од Западен Балкан – Safejournalists.net, истражувачите на РЕСИС во декември 2020 година развија предлог-Методологија за мерење на безбедноста на новинарите од Западен Балкан која ќе биде тестирана и завршена до крајот на февруари 2021 година. Врз основа на оваа методологија ќе се изработи Индекс на безбедноста на новинарите во Западен Балкан, за 2020, 2021 и

2022 година. Покрај ова, истражувачите на РЕСИС го координираа и квалитативното истражување – Индикатори на медиумските слободи и безбедност на новинарите од Западен Балкан.

Достапно на: <https://safejournalists.net/about-us/>

- (9) Примена на Комуникациската стратегија на Државниот завод за ревизија – во соработка со фондацијата Вестминстер (од октомври 2020 година).

Комуникацијата со општата јавност и со новинарите е стожерниот елемент од спроведувањето на Комуникациската стратегија 2020-2023 на Државниот завод за ревизија - која, кон крајот на 2019 година, беше дизајнирана од страна на Институтот РЕСИС и Фондацијата за демократија на Вестминстер. Поради потребата ДЗР да ги развие своите комуникациски вештини, во поткрепа на Стратегијата, РЕСИС и ВФД во 2020 година спроведоа три работилници за развивање на комуникациските алатки насочени кон општата јавност и новинарите, со претставници на оваа Врховната ревизорска институција.

Достапно на:

<https://dzt.mk/mk/200918-rabotilnica-za-odrzuvane-neposredna-komunikacija-so-mediumite>

- (10) Насоки за етика во истражувањата на медиумската писменост – усвоени од страна на членките на Мрежата за медиумска писменост (октомври-ноември 2020 година)

Институтот РЕСИС покренува иницијатива за унапредување на стандардите во истражувањата на медиумска писменост во нашата земја. На Мрежата за медиумска писменост, РЕСИС и предложи Насоки за етика во истражувањата на медиумската писменост, што членките на Мрежата ги усвоија во ноември 2020 година по спроведената јавна консултација.

Овој документ утврдува 17 етички принципи кон кои треба да се придржуваат организациите и истражувачите со цел: (1) да обезбедат квалитет, независност и интегритет на истражувањата, (2) да ја зачуваат приватноста на лицата вклучени во истражувањата, (3) да го прилагодат својот пристап и да ги заштитат ранливите групи во истражувањето и (4) одговорно, точно и непристрасно да ги презентираат резултатите од своите истражувања во јавноста.

Достапно на:

<http://resis.mk/images/about-us/PDF/Nasoki-za-etika-vo-istrazuvanjata-na-mediumskata-pismenost.pdf>

- (11) Насоки за етичко известување на онлајн медиумите – поддржано од Мисијата на ОБСЕ, за потребите на Советот на етика во медиумите

(септември-декември 2020 година).

Експертите на РЕСИС, во соработка со Мисијата на ОБСЕ и Советот за етика во медиумите, спроведоа компаративна анализа на законските и саморегулаторните аспекти на регулирањето на онлајн медиумите и Насоки за етичко известување на онлајн медиумите, што всушност поконкретно ја објаснуваат примената на членовите од Кодексот на новинарите на Македонија во онлајн сферата. Овие насоки беа усвоени после јавната дебата на онлајн медиумите членки на Регистарот на професионални медиуми и на новинарските здруженија и граѓанските организации од медиумската област. Насоките ќе бидат објавени од страна на Советот за етика во медиумите во текот на февруари 2021 година.